

УДК 343.214

*В.М. Шевчук, старший викладач
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова,
кафедра кримінального права, кримінального процесу і криміналістики,
Французький бульвар, 24/26, Одеса, 65058, Україна*

ПРОБЛЕМИ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНІВ, ЯКІ МАЮТЬ ОЗНАКИ МНОЖИННОСТІ

У статті досліджені загальні положення кваліфікації злочинів, вчинених за умов наявності ознак множинності. Здійснено намагання систематизації злочинних діянь, передбачених Кримінальним кодексом України (далі – КК), що містять кваліфікований склад злочину з ознаками повторності та рецидиву, розглянуті окремо їх види.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: кваліфікація злочинів, множинність злочинів, повторність злочинів, сукупність злочинів, рецидив злочинів, кваліфікована повторність, спеціальний рецидив.

Динамічні зміни в економічній та політичній формації української держави в деяких випадках обумовлюють необхідність удосконалення окремих положень низки галузей права, в тому числі і кримінального.

У зв'язку з цим певну увагу слід приділити інституту множинності злочинів, який своє законодавче закріплення містить у статтях 32 – 35 Розділу VII «Повторність, сукупність та рецидив злочинів» Загальної частини чинного КК.

Юридичне значення інституту множинності злочинів полягає в створенні передумов для формування єдиної практики застосування закону про кримінальну відповідальність під час кваліфікації вчиненого злочину (злочинів) та визначення правових наслідків злочинного посягання за наявності ознак множинності.

Множинність злочинів означає, що в діяннях однієї й тієї ж особи (осіб-співучасників) наявні ознаки декількох самостійних складів злочину, за вчинення кожного з яких закон передбачає настання кримінальної відповідальності за окремою статтею або частиною статті Особливої частини КК [6, 78].

Правові наслідки множинності злочинів визначені в ст. 35 КК. Відповідно до цієї норми множинність може:

- 1) враховуватися під час кваліфікації злочинів (якщо вона є кваліфікуючою ознакою, тобто передбачена відповідною частиною статті Особливої частини КК);
- 2) враховуватися під час призначення покарання (якщо вона не є кваліфікуючою ознакою);
- 3) впливати на вирішення питання про звільнення від кримінальної відповідальності та покарання.

Юридична характеристика множинності злочинів повинна містити в собі наявність трьох обов'язкових ознак [8, 308 – 313].

Першою ознакою слід вважати ту обставину, що кожне вчинене суспільно небезпечне діяння повинне кваліфікуватися саме як злочин. Це означає, що множинність відсутня у випадках, які утворюються поєднанням декількох адміністративно караних правопорушень. Так, декілька актів обману покупців не є злочином. Проте, такі ж самі діяння, вчинені в значних розмірах (в сумі, що перевищує три неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (напр., 787,5 грн. станом на 01. 01. 2008 р.), будуть вважатися злочином, який кваліфікується за ст. 225 КК. Навпаки, вчинення особою двічі зґвалтування (ч. 2 ст. 152 КК) утворює множинність злочинів, оскільки кожне з цих діянь має ознаки самостійного злочину.

Другою ознакою слід вважати ту обставину, що кожне із вчинених суспільно небезпечних діянь, які утворюють множинність, повинне містити в собі самостійний склад злочину. Це означає, що кожне із цих діянь має певну відокремленість від інших схожих діянь і може бути підставою для притягнення до кримінальної відповідальності.

Так, вчинення декількох окремих злочинних дій може утворювати єдине злочинне діяння і містити у своїй сукупності ознаки єдиного складу злочину. Наприклад, вчинення декількох актів викрадення паливно-мастильних матеріалів з однієї і тієї ж АЗС протягом певного часу утворює єдине злочинне діяння і кваліфікується за однією з частин ст. 185 КК залежно від завданої шкоди. На відміну від такого виду злочинних діянь, кожне з діянь, вчинене з ознаками множинності, містить у собі окремий склад злочину, наприклад, викрадення вогнепальної зброї (ч. 1 ст. 262 КК) і подальше її зберігання (ч. 1 ст. 263 КК) утворюють такий вид множинності злочинів як реальна сукупність [2, 244].

Дана ознака дозволяє чітко розмежувати множинність злочинів і одиничний (єдиний) злочин, зокрема, таких його різновидів, як триваючі злочини, продовжувані злочини, складені злочини тощо.

Третя ознака множинності злочинів характеризується тим, що кожне із вчинених суспільно небезпечних діянь повинне зберігати здатність тягнути правові наслідки на момент розгляду справи в суді. Отже, кожне з цих діянь повинне бути або самостійним складом злочину або зберігати можливість здійснювати істотний вплив на характер та розмір обраного покарання. Всі злочини, що складають множинність, підлягають самостійній кваліфікації. Злочин не можна включати до складу множинності, якщо особа не підлягає притягненню до кримінальної відповідальності за його вчинення.

Така ситуація може скластися, якщо:

- 1) особу звільнено від кримінальної відповідальності за вчинене злочинне діяння на підставі статей 44 – 48 КК у зв'язку з дійовим каяттям, примиренням винного з потерпілим, передачею особи на поруки, зміною обставинки;
- 2) минув строк давності притягнення до кримінальної відповідальності за нього (ст. 49 КК);
- 3) особу звільнено від кримінальної відповідальності за це діяння у зв'язку з амністією (ст. 86 КК);
- 4) судимість за це діяння погашена або знята (ст. ст. 89, 91 КК);

5) особу звільнено від кримінальної відповідальності в силу безпосереднього припису закону, що міститься в деяких нормах статей Особливої частини КК (ч. 2 ст. 111, ч. 2 ст. 114, ч. 3 ст. 175, ч. 4 ст. 212, ч. 4 ст. 2121, ч. 2 ст. 255, ч. 2 ст. 2583, ч. 6 ст. 260, ч. 3 ст. 263, ч. 4 ст. 289, ч. 4 ст. 307, ч. 4 ст. 309, ч. 4 ст. 311, ч. 5 ст. 321, ч. 3 ст. 369, ч. 4 ст. 401 КК);

6) наявні процесуальні перешкоди для порушення кримінальної справи (ч. 2 ст. 385, ч. 2 ст. 396 КК тощо);

7) діяння було декриміналізоване.

Таким чином, про множинність можна говорити тільки тоді, коли суд установить в діянні особи є ознаки декількох складів злочинів і завдяки цьому може визнати її винною у вчиненні декількох злочинів. Якщо, наприклад, в силу амністії, помилування, спливу строків давності притягнення до кримінальної відповідальності за попередні злочини така можливість відсутня, множинність злочинів як особливе кримінально-правове явище виключається.

Відповідно до КК визнаються такі види множинності злочинів: повторність, сукупність та рецидив злочинів.

Повторність злочинів являє собою вчинення двох чи більше злочинів, передбачених тією ж самою статтею або частиною статті Особливої частини КК (повторність тотожних злочинів) – ч. 1 ст. 32 КК. Тотожними є такі злочини, відповідальність за які передбачена тією ж самою статтею або частиною статті КК. Ці злочини збігаються за своїми об'єктивними і суб'єктивними ознаками, наприклад: вчинення декількох пошкоджень магістральних нафтопродуктопроводів (ч. 2 ст. 292 КК), виготовлення декількох комп'ютерних програм порнографічного характеру (ч. 3 ст. 301 КК) тощо. В деяких випадках, тотожна повторність злочинів може бути обумовлена законом як кваліфікуюча ознака.

Відповідно до ч. 3 ст. 32 КК, вчинення двох або більше злочинів, передбачених різними статтями КК, визнається повторним лише у випадках, визначених Особливою частиною КК. За цим принципом можна виділити такі види повторності: повторність однорідних злочинів і повторність різнорідних злочинів.

Однорідними визнаються такі злочини, які посягають на однакові або схожі безпосередні об'єкти, можуть характеризуватися однаковою формою вини та інших ознак суб'єктивної сторони. До випадків повторності однорідних злочинів відноситься згвалтування (зокрема, ст. ст. 152, 153 КК), викрадення (зокрема, загальні склади, ст. ст. 185, 186, 189 – 191 КК), злочини, пов'язані з підробленням цінних паперів (ст. ст. 199, 224 КК), незаконним обігом наркотиків (зокрема, ст. ст. 307 – 310, 313 – 316, 318, 323 КК), і хабарництво (ст. ст. 368, 369 КК). Наприклад, якщо особа, яка раніше дала хабар, після цього сама взяла хабар, то одержання хабара буде вважатися повторним. Так само одержання хабара буде вважатися повторним, якщо перед цим службова особа дала хабар іншій службовій особі [2, 340].

У деяких випадках, прямо передбачених в Особливій частині КК, повторність можуть утворювати і різнорідні злочини, тобто злочини, передбачені в різних розділах КК. До випадків повторності різнорідних злочинів відноситься викрадення у формі, передбаченій статтями 185, 186, 189 – 191 КК, за умови, якщо особа раніше вчинила злочин, передбачений ст. 262 КК

(п. 1 примітки до ст. 185 КК); розбій, за умови, якщо особа раніше вчинила бандитизм (ч. 2 ст. 187 КК); незаконне заволодіння транспортним засобом, за умови, якщо особа раніше вчинила один із злочинів, передбачених статтями 185 – 187, 189 – 191, 262, 410 КК (п. 2 примітки до ст. 289 КК).

Якщо особа вчиняє декілька однорідних або різнорідних злочинів, вчинені діяння утворюють одночасно повторність і сукупність злочинів. Наприклад, якщо особа після згвалтування вчинила злочин, пов'язаний з насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом, то вчинені діяння слід кваліфікувати за сукупністю статей 152 і 153 КК, до того ж, другий злочин необхідно кваліфікувати як повторний (ч. 2 ст. 153 КК) [7, п. 6]. Інший приклад: у разі, коли особа спершу вчиняє викрадення вогнепальної зброї, а потім незаконне заволодіння транспортним засобом, то вчинені діяння також слід кваліфікувати за сукупністю статей 262 і 289 КК, до того ж, другий злочин необхідно кваліфікувати як повторний (ч. 2 ст. 289 КК).

При кваліфікації діяння значення повторності полягає в тому, що вона є ознакою кваліфікованих складів, передбачених другими і третіми частинами багатьох статей КК. Загалом вісімдесят три статті Особливої частини КК містять кваліфікований склад злочину за наявності такої кваліфікуючої ознаки, як повторність.

Повторність може бути обставиною, що обтяжує покарання (п. 1) ч. 1 ст. 67 КК). Цей різновид повторності утворюють тотожні злочини, за умови, якщо таке поєднання не визнається законом кваліфікуючою ознакою складу злочину, і враховується судом при призначенні покарання.

У тому разі, якщо повторність є кваліфікуючою ознакою складу злочину з обтяжуючими обставинами, суд не вправі другий раз враховувати її при визначенні розміру покарання (ч. 4 ст. 67 КК).

При визначенні розміру покарання значення повторності полягає в тому, що з її врахуванням суд за загальним правилом повинен визначити розмір покарання ближче до вищої межі (п. 3 ч. 1 ст. 65, п. 1 ч. 1 ст. 67 КК).

Судимість за попередній злочин не виключає повторності. Якщо стаття Особливої частини КК має кваліфікований склад за ознакою повторності, але не має кваліфікованого складу за ознакою рецидиву, то вчинення цього злочину особою, раніше засудженою за такий злочин, слід кваліфікувати як повторне (наприклад, див. ст. 185 КК).

Таким чином, слід відзначити, що злочин вважається вчиненим повторно, якщо:

- 1) особа раніше вчинила тотожний злочин, а у випадках, прямо передбачених КК, – однорідний або різнорідний злочин;
- 2) злочини, що утворюють повторність, є одиничними (єдиними) і розділені проміжком часу;
- 3) наступні злочинні діяння були вчинені до засудження особи за попередні;
- 4) попередні злочинні діяння не втратили своїх правових наслідків їх вчинення.

Сукупність злочинів являє собою вчинення особою декількох злочинів, передбачених різними статтями або різними частинами однієї статті Особливої частини КК, ні за один з яких особу не було засуджено (ч. 1 ст. 33 КК). Для того, щоб ці злочинні діяння утворили сукупність злочинів, не має

юридичного значення проміжок часу, за який вони були вчинені: одночасно (наприклад, особа вчиняє нанесення потерпілому тяжкого тілесного ушкодження шляхом застосування холодної зброї) або в різний час (спочатку вчинена крадіжка, а потім – вбивство).

Поняття сукупність характеризується цілою низкою ознак.

Першою ознакою сукупності є вчинення особою двох або більше діянь, які охоплюються ознаками різних складів злочинів. При цьому під різними складами злочинів слід розуміти основні складі злочинів, складі із кваліфікуючими і привілейованими ознаками, відповідальність за які передбачена нормами Особливої частини КК, що мають самостійні санкції.

Другою ознакою сукупності є вчинення особою двох або більше злочинів, щодо жодного з яких не було винесено вироку. Це означає, що винний на момент притягнення до кримінальної відповідальності не був ще засуджений ні за один із вчинених злочинів.

Третьою ознакою сукупності є наявність правових підстав для притягнення винного до кримінальної відповідальності за кожний із злочинів, що утворюють сукупність. Якщо хоча б щодо одного злочину минули строки давності притягнення до кримінальної відповідальності або через акт амністії винна особа не підлягає такій відповідальності, отже, сукупність виключається [6, 80].

КК України 2001 року не містить вказівок на види сукупності, однак наука кримінального права поділяє сукупність на ідеальну і реальну.

Ідеальна сукупність злочинів – це випадки, коли особа одним діянням вчиняє декілька самостійних злочинів, тобто це злочинне діяння обумовлює настання різнорідних або декількох однорідних наслідків, які завдають шкоди різним об'єктам, що охороняються різними статтями Особливої частини КК. Отже, за наявності ознак ідеальної сукупності злочинів, особа єдиним діянням заподіює два або більше різнорідних або кілька однорідних наслідків об'єктам, які не співвідносяться як частина і ціле. При цьому вчинене не охоплюється однією кримінально-правовою нормою і обумовлює необхідність застосування за таке діяння двох і більше норм Особливої частини КК.

Наприклад, вчинення зґвалтування особою, що знала про наявність у неї венеричного захворювання, дає підстави для кваліфікації її діянь (за відсутності кваліфікуючих ознак) як зґвалтування (ч. 1 ст. 152 КК) і зараження венеричною хворобою (ч. 1 ст. 133 КК) [7, п. 11].

Реальна сукупність злочинів – це випадки, коли особа в різний час в результаті різних самостійних діянь вчиняє два і більше злочини, передбачених різними статтями Особливої частини КК, у яких описані самостійні види злочинів і передбачені самостійні санкції. При цьому особа не повинна бути засудженою ні за один із злочинів, що складають сукупність, наприклад, вчинення простого вбивства, а потім крадіжки дає підставу для кваліфікації (за відсутності кваліфікуючих ознак) вчиненого за ч. 1 ст. 115 і ч. 1 ст. 185 КК.

Відмінність реальної сукупності від повторності проводиться за ознакою тотожності або нетотожності злочинів. Злочини вважаються нетотожними (отже, становлять реальну сукупність), якщо вони передбачені різними статтями Особливої частини КК, а в деяких випадках – якщо вони передбачені різними частинами тієї самої статті.

Якщо особа вчиняє діяння, передбачені різними частинами однієї статті, то за загальним правилом такі дії утворюють повторність. Це пов'язано з тим, що більша частина статей Особливої частини КК в ч. 1 містить простий склад, а в ч. 2 і далі містять кваліфіковані складі. Однак є статті, в яких кожна частина містить самостійний склад, наприклад, статті 143, 158, 160, 171, 183, 184, 1971, 223, 228, 243, 244, 258, 260, 266, 268, 279, 303, 321, 345, 346, 350, 351, 357, 387, 389, 390, 405, 409, 413, 431, 437, 442, 444, 447 КК [9, 150]. Оскільки різні частини цих статей містять складі різних злочинів, вони вважаються нетотожними. Вчинення таких злочинів утворює не повторність, а реальну сукупність.

Значення сукупності полягає в тому, що при призначенні покарання за сукупністю злочинів суд призначає покарання шляхом поглинання менш суворого виду покарання більш суворим чи шляхом повного або часткового складання призначених покарань (ч. 1 ст. 70 КК).

При складанні покарань остаточне покарання за загальним правилом визначається в межах санкції статті Особливої частини КК, що передбачає більш суворе покарання (ч. 2 ст. 70 КК).

Якщо хоча б один із злочинів, що входять у сукупність, є умисним тяжким або особливо тяжким, то суд вправі призначити покарання вище вищої межі санкції Особливої частини КК, але не вище вищої межі, встановленої для даного виду покарання в Загальній частині КК (ч. 2 ст. 70 КК).

Констатація сукупності, поглинання і (або) складання покарань проводиться тільки після того, як особа була визнана винною у кожному злочині окремо та їй було призначено покарання за кожний злочин (ч. 1 ст. 70 КК).

Рецидив злочинів являє собою вчинення нового умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин (ст. 34 КК).

Рецидив, як один із видів множинності злочинів, має свої специфічні ознаки:

- 1) злочинні діяння, вчинені декількома умисними діями, тобто особою було вчинено два і більше самостійні умисні злочини;
- 2) кожне із вчинених особою умисних діянь є злочином;
- 3) діяння, що утворюють рецидив, вчинені в різний час, тобто відділені одне від одного певним проміжком часу та ін.

Однак рецидив має і свою, тільки йому властиву ознаку, яка відрізняє його від повторності і полягає в тому, що на момент вчинення нового умисного злочину особа мала судимість за колишній злочин (злочини). Особа визнається такою, що має судимість від дня набуття законної сили обвинувального вироку і до погашення або зняття судимості (ч. 1 ст. 88 КК). Судимість, як правовий наслідок призначення покарання, зберігається за особою протягом строку покарання, а у передбачених КК випадках протягом певного проміжку часу після відбуття покарання (ст. 89 КК).

Таким чином, рецидив, будучи одним з видів множинності, полягає у вчиненні суб'єктом злочину, засудженим за один або кілька умисних злочинів, одного або кілька нових умисних злочинів за наявності непогашеної або незнятої судимості за попередній злочин. Якщо судимість за раніше вчинений злочин погашена або знята у встановленому законом порядку (ст. ст. 89, 91, 108 КК), рецидив виключається.

Традиційною є класифікація рецидиву на такі види з урахуванням наступ-

них підстав, наприклад, за характером чинених особою злочинів – загальний і спеціальний рецидив; за кількістю судимостей у злочинця – простий і складний рецидив; за ступенем суспільної небезпеки – пенітенціарний.

Загальний рецидив – це вчинення умисного злочину особою, яка має судимість за умисний злочин (ст. 34 КК). За КК України 2001 року рецидив можуть утворювати лише умисні злочини.

Загальний рецидив – це вчинення особою, яка має судимість за умисний злочин, нового умисного різнорідного злочину, що не збігається за родовим або безпосереднім об'єктом, має різну форму вини. Наприклад, особа має судимість за тілесні ушкодження і протягом строку судимості вчиняє грабіж, або коли особа, маючи судимість за крадіжку, вчиняє хуліганство. Цей різновид рецидиву не впливає на кваліфікацію злочинів і є обставиною, що обтяжує покарання.

Спеціальний рецидив – це вчинення особою нового умисного злочину, за наявності незнятої або непогашеної судимості за тотожний або однорідний злочин, вчинений раніше. Тотожними називаються злочини, які містять ознаки того самого складу, а однорідними – злочини, які посягають на однакові або схожі безпосередні об'єкти і мають ту саму форму вини. Наприклад, особа, яку раніше було засуджено за хуліганство, знову вчиняє хуліганство, або маючи судимість за шахрайство, вчиняє крадіжку чи грабіж.

Спеціальний рецидив має значення, насамперед, як кваліфікуюча ознака кваліфікованих складів. На спеціальний рецидив у статтях Особливої частини КК вказує формулювання «те саме діяння, вчинене особою, раніше засудженою /судимою/ за злочин, передбачений цією статтею».

За кількістю судимостей є простий рецидив – особа має дві судимості. Наприклад, маючи судимість за крадіжку, особа вчиняє грабіж, за який також засуджується; складний (багаторазовий) рецидив – особа має три і більше судимості. Наприклад, три судимості за крадіжку та ін.

Простий і складний рецидив можуть складати загальний і спеціальний рецидив або утворювати їх комбінації. Так, за наявності трьох судимостей за крадіжку спеціальний рецидив одночасно є складним; за наявності судимостей за хуліганство, грабіж і крадіжку – поєднання складного, загального і спеціального рецидиву.

Пенітенціарний рецидив – це вчинення особою, яка відбула або відбуває покарання у виді позбавлення волі, нового умисного злочину, за який вона знову засуджується до позбавлення волі.

При кваліфікації діяння значення рецидиву полягає в тому, що він може бути кваліфікуючою ознакою кваліфікованого складу злочину, як правило, передбаченого другими і третіми частинами багатьох статей КК. Загалом 21 стаття Особливої частини КК містить кваліфікований склад злочину за наявності такої кваліфікуючої ознаки, як спеціальний рецидив.

Якщо рецидив не є кваліфікуючою ознакою, він враховується як обтяжуюча обставина (п. 1) ч. 1 ст. 67 КК) при визначенні розміру покарання, а в тому випадку, якщо рецидив є кваліфікуючою ознакою складу злочину з обтяжуючими обставинами, суд не вправі другий раз враховувати його при визначенні розміру покарання (ч. 4 ст. 67 КК).

При визначенні розміру покарання значення рецидиву полягає в тому, що з його врахуванням, суд за загальним правилом повинен визначити роз-

мір покарання ближче до вищої межі (п. 3 ч. 1 ст. 65 КК).

Певне значення при вирішенні питань умовно-дострокового звільнення надається пенітенціарному рецидиву. Так, якщо загальним правилом для умовно-дострокового звільнення є відбуття покарання залежно від тяжкості вчиненого злочину: за злочин невеликої тяжкості або середньої тяжкості та за необережний тяжкий злочин – не менш третини призначеного строку покарання, а за умисний тяжкий злочин або необережний особливо тяжкий злочин – не менш половини строку покарання у виді позбавлення волі, призначеного вироком суду, то при пенітенціарному рецидиві – не менше цього строку (ст. 107 КК).

Пенітенціарний рецидив, також, може впливати на обрання для особи виду пенітенціарного закладу. Відповідно до чинного законодавства, особам, які відбували покарання у виді позбавлення волі, при призначенні покарання у виді позбавлення волі за новий вчинений злочин місцем виконання покарання визначається виправна колонія максимального рівня безпеки (ч. 1 ст. 140 КВК).

Таким чином, вірно розуміння і тлумачення норм Особливої частини КК, надасть можливість вірно кваліфікувати вчинені особою злочинні діяння і визначити йому саме ту міру покарання, яка необхідна буде для його виправлення.

Для ілюстрації принципів систематизації поданого матеріалу наводимо приклади таблиць.

Література

1. Бажанов М.И. Множественность преступлений по уголовному праву Украины. – Харьков, 2000. – 280 с.
2. Збірник постанов Пленуму Верховного Суду України у кримінальних справах: Видання четверте. – Х.: «Одіссей», 2008. – 528 с.
3. Зелинский А.Ф. Квалификация повторных преступлений. – Волгоград, 1976. – 176 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина / За ред. Бажанова М.І., Сташиса В.В., Тація В.Я. – К. – Х.: Хрінком Інтер. – Право, 2001. – 416 с.
5. Кримінальний кодекс України: Схвалений Верховною Радою України 05. 04. 2001 р. № 2341 – 03 // Відомості Верховної Ради (ВВР). – 2001. – № 25 – 26. – Ст. 131.
6. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар. Видання п'яте, перероблене та доповнене / Відп. ред. Є.Л. Стрельцов. – Х.: ТОВ «Одіссей», 2008. – 800 с.
7. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 травня 2008 року № 5 «Про судову практику у справах про злочини проти статеві свободи та статеві недоторканості особи» // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 7 (95). – С. 1 – 8.
8. Уголовное право России. Часть Общая: Учебник для вузов / Отв. ред. проф. Л.Л. Кругликов. – М.: Издательство БЭК, 2000. – 590 с.
9. Уголовное право Украины. Общая и Особенная части: Учебник / Отв. редактор заслуженный деятель науки и техники Украины, доктор юридических наук, профессор Е.Л. Стрельцов. – Х.: ООО «Одіссей», 2006. – 720 с.

*В.Н. Шевчук, старший преподаватель
Одесский национальный университет им. И.И. Мечникова,
кафедра уголовного права, уголовного процесса и криминалистики,
Французский бульвар, 24/26, Одесса, 65058, Украина*

**ПРОБЛЕМЫ КВАЛИФИКАЦИИ ПРЕСТУПЛЕНИЙ,
КОТОРЫЕ ИМЕЮТ ПРИЗНАКИ МНОЖЕСТВЕННОСТИ**

РЕЗЮМЕ

В статье проведен анализ проблем квалификации преступлений при условии наличия признаков множественности. Предлагается авторское видение систематизации на группы преступлений, которые содержат признаки множественности, представленной в виде таблиц.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: квалификация преступлений, множественность преступлений, повторность преступлений, совокупность преступлений, рецидив преступлений, квалифицированная повторность, специальный рецидив.

Таблиця 1
Тотожна повторність як кваліфікуюча ознака спеціально обумовлена законом

№ з/п	Номер Статті	Назва статті	Частина статті	Диспозиції статті	Санкції статті
1	115	Умисне вбивство	2, п. 13)	Умисне вбивство: вчинене особою, яка раніше вчинила умисне вбивство, за винятком вбивства, передбаченого статтями 116 – 118 цього Кодексу, -	караються позбавленням волі на строк від десяти до п'ятнадцяти років або довічним позбавленням волі, з конфіскацією майна у випадку, передбаченому пунктом 6 частини другої цієї статті.
2	187	Розбій	2	Розбій, вчинений за попередньою змовою групою осіб, або особою, яка раніше вчинила розбій або бандитизм,	карається позбавленням волі на строк від семи до десяти років із конфіскацією майна.
3	224	Виготовлення, збут та використання підроблених грошових, цінних паперів	2	Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони вчинені повторно або якщо вони завдали великої матеріальної шкоди, -	караються позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.
		Примітка	1	Повторним у статті 224 визнається злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила злочин, передбачений цією статтею або статтею 199 цього Кодексу.	
4	289	Незаконне заволодіння транспортним засобом	2	Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або послані з наслідком, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з метою застосування такого насильства, або вчинені з проникненням у приміщення чи інше сховище, або якщо вони завдали значної матеріальної шкоди, -	караються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна або без такої.
		Примітка	2	Відповідно до частини другої цієї статті під повторністю слід розуміти вчинення таких дій особою, яка раніше вчинила незаконне заволодіння транспортним засобом або злочин, передбачений статтями 185, 186, 187, 189 – 191, 262, 410 цього Кодексу.	

Таблиця 2

Різномірна повторність як кваліфікуюча ознака спеціально обумовлена законом

№ з/п	Номер Статті	Назва статті	Частина статті	Диспозиція статті	Санкції статті
1	185	Крадіжка	2	Крадіжка, вчинена повторно або за попередньою змовою групою осіб, -	карється арештом на строк від трьох до шести місяців або обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.
2	187	Примітка	1	У статтях 185, 186 та 189 – 191 повторним визнається злочин, вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених цими статтями або статтями 187, 262 цього Кодексу.	
3	289	Розбій	2	Розбій, вчинений за попередньою змовою групою осіб, або особою, яка раніше вчинила розбій або бандитизм, -	карється позбавленням волі на строк від семи до десяти років із конфіскацією майна.
		Незаконне заволодіння транспортним засобом	2	Ті самі дії, вчинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або послідані з насильством, що не є небезпечним для життя чи здоров'я потерпілого, або з погрозою застосування такого насильства, або вчинені з проникненням у приміщення чи інше сховище, або якщо вони завдали значної матеріальної шкоди, -	карються позбавленням волі на строк від п'яти до восьми років з конфіскацією майна або без такої.
		Примітка	2	Відповідно до частини другої цієї статті під повторністю слід розуміти вчинення таких дій особою, яка раніше вчинила незаконне заволодіння транспортним засобом або злочин, передбачений статтями 185, 186, 187, 189 – 191, 262, 410 цього Кодексу.	

Спеціальний рецидив як ознака кваліфікуючих складів злочинів передбачених КК

Таблиця 3

№ з/п	Номер Статті	Назва статті	Частина статті	Диспозиція статті	Санкції статті
1	133	Заручення неперечною зброєю		Дії, передбачені частиною першою цієї статті, вчинені особою, раніше судимою за заручення іншої особи зброєю, хабарництвом, а також заручення двох чи більше осіб неперечною зброєю, -	карються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до трьох років.
2	164	Ухилення від сплати аліментів на утримання дітей		Те саме діяння, вчинене особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, -	карється громадськими роботами на строк від ста до двохсот сорока годин або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк від двох до трьох років.
3	165	Ухилення від сплати коштів на утримання неприцельованих батьків		Те саме діяння, вчинене особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, -	карється громадськими роботами на строк від ста до двохсот сорока годин або виправними роботами на строк до двох років, або обмеженням волі на строк від двох до трьох років.
4	197 ¹	Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво		Самовільне зайняття земельної ділянки, вчинене особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або щодо земельних ділянок особинно цінних земель, земель в охоронних зонах, зонах санітарної охорони, санітарно-захисних зонах чи зонах особливого режиму використання земель, -	карється обмеженням волі на строк від двох до чотирьох років або позбавленням волі на строк до двох років.
5	197 ¹	Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво		Самовільне будівництво будівель або споруд на самовільно зайнятій земельній ділянці, зазначеній у частині другій цієї статті, або вчинене особою, раніше судимою за такий саме злочин або злочин, передбачений частиною третьою цієї статті, -	карється позбавленням волі на строк від одного до трьох років.
6	201	Контрабанда		Ті самі дії, вчинені за попередньою змовою групою осіб або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, -	карються позбавленням волі на строк від п'яти до двадцяти років з конфіскацією предметів контрабанди та з конфіскацією майна.
7	203	Зайняття збройовими засобами господарської діяльності		Ті самі дії, якщо вони були пов'язані з отриманням доходу у вигляді рентабельності або отриманням особистої вигоди, раніше судимою за зайняття збройовими засобами господарської діяльності, -	карються обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на строк до десяти років.
8	204	Незаконне виготовлення, зберігання, збут або транспортування з метою продажу підакцизних товарів		Незаконне виготовлення алкогольних напоїв, тютюнових виробів або інших паливних товарів, шляхом відкриття підпільних цехів або закритих об'єднань, підприємств масової виробництва підакцизних товарів або вчинене особою, яка раніше була засуджена за цією статтею, -	карється штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до п'яти років, з конфіскацією засобів масової продукції та обладнання для її виготовлення.

№ з/п	Номер Статті	Назва статті	Частина статті	Диспозиція статті	Санкції статті
9	212	Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)		Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вининені особою, раніше судимою за ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів), або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до бюджетів чи державних цільових фондів коштів в особливо великих розмірах, -	карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.
10	212 ¹	Ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування		Діяння, передбачені частинами першою або другою цієї статті, вининені особою, раніше судимою за ухилення від сплати страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, або якщо вони призвели до фактичного ненадходження до Пенсійного фонду України коштів в особливо великих розмірах, -	карається позбавленням волі на строк від п'яти до десяти років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років з конфіскацією майна.
11	213	Порушення порядку здійснення операцій з металобрухтом		Дії, передбачені частиною першою цієї статті, якщо вони вининені особою, раніше судимою за злочин, передбачений цієї статтею, -	карається штрафом від п'яти тисяч до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років.
12	225	Обман покупців та замовників		Ті самі діяння, вининені особою, раніше судимою за обман покупців чи замовників, -	карається штрафом від ста до п'яти тисяч гривень або обмеженням волі на строк до трьох років з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років.
13	226	Фальсифікація засобів виборчості		Ті самі дії, вининені особою, яка була засуджена за цією статтею, -	карається штрафом від ста до двох тисяч гривень або обмеженням волі на строк до трьох років.
14	228	Примушування до антиконкорентних угодженнях дій		Ті самі дії, вининені організованою групою або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, -	карається позбавленням волі на строк від трьох до шести років.
15	234	Незаконні дії щодо приватизаційних паперів		Ті самі дії, вининені повторно або особою, раніше судимою за один із злочинів, передбачених статтями 233, 235, або організованою групою, або з використанням службового становища, -	карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.
16	248	Невиконне повноваження		Ті самі дії, якщо вони вининені службовою особою з використанням службового становища, або за поперередньою змовою групою осіб, або способом масового знищення звірів, птахів чи інших видів тваринного світу, або з використанням транспортних засобів, або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, -	карається штрафом від ста до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до п'яти років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією знярядь і засобів повноваження та всього добутого.

№ з/п	Номер Статті	Назва статті	Частина статті	Диспозиція статті	Санкції статті
17	249	Незаконне зайняття рибним, звіриним або іншим водним добувним промислом		Ті самі діяння, якщо вони вининені способом масового знищення риби, звірів чи інших видів тваринного світу або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, -	карається штрафом від ста до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією знярядь і засобів промислу та всього добутого.
18	296	Хуліганство		Дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, якщо вони були вининені особою, раніше судимою за хуліганство, чи пов'язані з пором представників влади або представників громадськості, який виконує обов'язки з охорони громадського порядку, чи іншим громадянином, який припиняє хуліганські дії, -	карається позбавленням волі на строк від двох до п'яти років.
19	302	Створення або участь розпусти і авіднітності		Ті самі дії, вининені з метою наживи або особою, раніше судимою за цей злочин, або вининені організованою групою, -	карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк.
20	310	Посів або вирощування снотворного маку чи конопель		Незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель особою, яка була засуджена за цією статтею чи яка раніше вининила один із злочинів, передбачених статтями 307, 309, 311, 317 цього Кодексу, або вининені за попередньою змовою групою осіб з метою збуту, а також незаконний посів або вирощування снотворного маку чи конопель п'яти тисяч і більше рослин, -	карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років.
21	382	Невиконання судового рішення		Ті самі дії, вининені службовою особою, яка займає відповідальне чи особливо відповідальне становище, або особою, раніше судимою за злочин, передбачений цією статтею, або якщо вони заподали кривду шкоду охорононим законом правам і свободам громадян, державним чи громадським інтересам або інтересам юридичних осіб, -	карається обмеженням волі на строк до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю на строк до трьох років.